

Rizametova Dilfuza Rahimjonovna

*Toshkent viloyati, Bo'stonliq tumani, Pargos QFY,
Tovoqsoy ko'p tarmoqli texnikumining iqtisod fani o'qituvchisi*

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5911025>

IQTISODIY FANLARNI O'RGANISHDA HOZIRGI ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISH.

Anotatsiya: *Ushbu maqolada Iqtisodiy fanlarini organishda hozirgi zamonaviy texnologiyalar joriy qilish hamda o'qitish metodikasi haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *O'rta maktab, kasb-hunar ta'limi, iqtisod, tafakkur, Ixtisoslik, shaxs, sifat.*

Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida ta'lim yo'nalishiga ko'ra kasb faoliyatining aniq sohasi kasblar tasniflagichlari bo'yicha kasb ta'limi mutaxassislarini tayyorlash amalga oshiriladi. Kasb - inson mehnat faoliyati mah-suli bo'lib, ma'lum bir ixtisoslik (mutaxassislik) bo'yicha insonning o'qish-o'rga-nish va ish tajribalari asosida egallagan nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalar majmuidir. Bu ta'lim mazmunida o'z ifodasini topadi.

Ta'lim oluvchilarning o'qish jarayonida egallab olishi lozim bo'lgan hamda tizimga solingan bilim, ko'nikma va malakalarining aniq belgilangan doirasiga ta'lim mazmuni deyiladi. Pedagogik jarayonning mazmuni belgilangan maqsadga muvofiq: "Nimani o'qitish, qanday bilim, ko'nikma, malakaga ega bo'lishi kerak? Shaxsda qanday sifat va xislatlarni shakllantirish kerak?" savollariga javob beradi. Pedagogik jarayon mazmunida ikki o'zaro bog'liqlikdagi tarkibiy tashkil etuvchilar – o'qitish mazmuni va tarbiyalash mazmuni bir butunlikda ifodalanadi.

O'qitish – ta'lim jarayonida egallanishi zarur bo'lgan ilmiy bilim, amaliy ko'nikma va malakalar tizimi bo'lib, uning mazmuni ta'lim berish va o'z ustida muntazam ishlash, ya'ni aqliy mehnat faoliyati jarayonida amalga oshiriladi. O'qitish - o'qituvchining ta'lim oluvchining bilish faoliyatini boshqarishga qaratilgan faoliyati. O'qitish: 1) ta'limning o'ziga xos usuli bo'lib, shaxsga nazariy va amaliy bilimlar berish jarayonida uning rivojlanishi ta'minlanadi; 2) o'quvchi va o'qituvchi, o'quvchining boshqa o'quvchilar bilan aloqasi natijasi o'laroq atrof-muhit, uning qonuniyatlari, taraqqiyot tarixi va ularning o'rganilish usullarini bilishning muntazam boshqarilish jarayoni. Mutaxassis kadrlar tayyorlashga qoyilgan maqsadni amalga oshirish, ta'lim mazmunini o'quvchi-talabalarga etkazishda har bir fandan

tayyorlanadigan o'quv-uslubiy majmua alohida muhim rol o'ynaydi. Fanni o'rganish uchun avallari o'quv-uslubiy majmuatayyorlanmagan. Respublikamizda "Ta'lim to'g'risida" Qonun, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi qabul qilinishi, ayniqsa uning sifat va keyingi uchinci bosqichi fanni, predmetni o'rganish uchun asosli ravishda tayyorgarlik ko'rishni zarur qilib qo'ydi. Buning uchun fanni o'rganishni har tomonlama qamrab olgan, qo'yilgan maqsadni, muvofiq ravishda vazifalarni amalga oshirish hamda samaradorligini ta'minlash ko'zda tutilgan metodik hujjat kerak edi. Bu zaruriyat o'quv-uslubiy majmua tayyorlash orqali realizatsiya qilinadigan bo'ldi.

O'quv reja maqsad va vazifalari, mohiyatiga ko'ra tayanch, namunaviy va ishchi o'quv rejasiga bo'linadi.

Tayanch o'quv rejasida o'quv yili 40 hafta va 2 semestr dan iborat, har bir semestr 20 haftani o'z ichiga oladi. Akademik litsey va kasb-hunar kollejlari semestri 20 haftalik muddatga taqsimlanganligi noqulayliklarga olib kelganligi sababli, o'quvchilarni 1-semestri tugatib ikki haftalik ta'tilga chiqishlari qulayroq ekanligi hisobga olindi va hozirgi paytda 1- semestr 17 hafta, ikkinchi semestr umumiy 23 hafta qilib qabul qilindi. O'rta maxsus kasb-hunar kollejlari tayanch o'quv rejalarida umumiy 4560 soatdan 80-220 soati ta'lim muassasasi ilmiy-pedagogik kengashi qarori bilan kiritiladigan fanlar uchun ajratiladi. Ta'lim muassasalari, o'quvchilarning haftalik yuklamasi 54 soatni tashkil etadi. Bundan 16 soatni mustaqil ishlashga ajratiladi. Ta'lim muassasalari ilmiy pedagogik kengashlariga ishchi o'quv rejalarini tuzishda tayanch o'quv rejalarini ta'lim standartlari talablari doirasida 15- 20 foizgacha o'zgartirish huquqi berilgan. Quyida akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari uchun tayanch o'quv rejalarini tarkibi jadvali keltirilgan. Kasb - hunar kollejlari o'quv rejasini akademik litseylar o'quv rejasidan farq qilib, ularda ajratilgan soatlarning asosiy qismini kasbiy ta'lim fanlari tashkil etadi. Shu bilan birga umumta'lim va maxsus fanlari soatlari akademik litseylarning soatlari bilan deyarli farq qilmaydi. O'quv majmuasi va uning tarkibi, o'quv dasturining tutgan o'rni O'quv-uslubiy majmua – bu yagona metodologiya bo'yicha qabul qilingan DTS bo'yicha o'rganiladigan fanning mazmuni va uning xususiyatlariga ko'ra o'qitishni tashkil etish bilan bog'liq bo'lgan ta'lim mazmunini va o'zlashtirish jaryonini amalga oshirishda qatnashuvchi barcha vositalarni o'z ichiga oluvchi metodik hujjat.

O'quv-uslubiy majmuaning tarkibi quyidagilarni amalga oshirishga qaratilgan:
ta'limning maqsadi (o'qitishdan maqsad nima? nima uchun o'qitamiz?);
ta'limning mazmuni (nimani o'qitamiz? nimani o'rgatamiz?);
ta'lim metodlari (qanday qilib o'qitamiz?);
ta'lim vositalari (nimalar orqali, qanday vositalar orqali o'qitamiz?).

O'quv-uslubiy majmuaning komponentlari vazifalarni eng ma'qul tarzda, ya'ni eng optimal variantini aniqlash muammosi majmuaning tuzilishini tanlash bilan uzviy bog'liq. O'quv-uslubiy majmuaning tuzilishiga bog'liq ravishda uning komponentlari, vazifalari ham o'zgarib boradi.

O'quv-uslubiy majmua tarkibi asosan quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Fan bo'yicha namunaviy dastur.

Fan bo'yicha ishchi – o'quv dasturi.

Texnologik xarita.

Dars o'tish kalendar rejasi.

Nazariy va amaliy darslar rejasi.

Ma'ruzalar matni.

Asosiy tayanch tushunchalar.

Masala - mashqlar, testlar.

Mavzular bo'yicha savollar.

Yakuniy nazorat savollari.

Fan bo'yicha oraliq, joriy, yakuniy baholash mezonlari.

12. Yozma ishlarni baholash mezonlari.

13. Fan mavzulari bo'yicha tayyorlangan slaydlar, chizmalar va boshqa namoyish etiluvchi materiallar.

14. Amaliy ish o'yinlari.

15. Kurs ishi mavzulari.

16. Adabiyotlar ro'yxati

17. Yozma ish savollari va boshqalardan iborat.

Fanning xususiyatlari va qo'yilgan maqsaddan, mutaxassislarni tayyorlashda fanning tutgan o'rnidan kelib chiqqan holda mazkur ro'yxat qisqarishi yoki qo'shimchalar qo'shilishi mumkin. Masalan, bitiruv malakaviy ish mavzulari faqat mutaxassislik fanlari bo'yicha qo'shiladi. O'quv-uslubiy majmua albatta fanni o'rganishdan qo'yilgan asosiy va qo'shimcha maqsadlarni to'la amalga oshirilishiga katta yordam beradi. O'quv-uslubiy majmua tayyorlash katta mehnat va uning tarkini tashkil etuvchi barcha unsurlarni talab darajasida tayyorlashni talab qiladi. Shunday qilib, har bir fan bo'yicha o'quv-uslubiy majmua ishlab chiqiladi.

Xulosa qilib aytganda ushbu maqolada Iqtisodiy fanlari o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish hamda o'qitish metodikasida foydalaniladigan metodlar haqida ma'lumotlar berilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Iqtisodiy fanlarni o‘qitish metodikasi
www.ziyonet.net.uz